

Açar sözlər: “Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri”; bibliografik göstərici; ikinci dərəcəli sənəd; neft və bibliografiya; Milli Kitabxana.

Key words: "Baku-Tbilisi-Ceyhan oil pipeline named after Heydar Aliyev"; bibliographic source; documents of the second category; oil and bibliography; National Libraray.

Ключевые слова: «Нефтепровод Баку-Тбилиси-Джейхан имени Гейдара Алиева»; библиографический указатель; документ второй категории; нефть и библиография; Национальная Библиотека.

“HEYDƏR ƏLİYEV ADINA BAKI-TBİLİSİ-CEYHAN NEFT KƏMƏRİ” BİBLİOQRAFİK MƏNBƏ KİMİ

Məlum olduğu kimi, [Bakı-Tbilisi-Ceyhan](#) boru xətti Azərbaycan [neftinin Xəzər dənizindən](#) Türkiyənin Ceyhan limanına, oradan [Aralıq dənizi](#) vasitəsilə [Avropa](#) bazarlarına nəqli kəməridir. Uzunluğu 1773 kilometrdir. [Azərbaycandan](#) (449 km), [Gürcüstandan](#) (235 km) və [Türkiyədən](#) (1059 km) keçir. Boru xəttinin diametri Azərbaycan və Türkiyə daxilində 42 düym (106,68 santimetr), Gürcüstanda isə 46 düymdür (116,84 santimetr). Türkiyədə Ceyhan Dəniz Terminalına doğru son hissəsində eğimden ötürü boru xəttinin diametri azalaraq 34 düymə (86,36 santimetr) enir. (4)

1994-cü ilin sentyabr ayında Bakıda [Azərbaycanın Dövlət Neft Şirkəti](#) ilə dünyanın 11 böyük neft şirkəti arasında Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı "[Azəri-Çıraq-Günəşli](#)" yataqlarının istifadə edilməsi barədə "Əsrin müqaviləsi" adlanan müqavilə imzalandı. (4)

Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan Əsas İxrac Boru Kəməri "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda hasil olunacaq xam neftin dünya bazarına çıxışını təmin etmək üçün inşa

edilmiş boru nəqliyyat vasitəsi kimi, istismar müddəti 40 il, orta ötürücülük qabiliyyəti ildə 10 milyon barel nəzərdə tutulmuşdur. (5)

Yüksək inkişaf tempinə keçid alan Azərbaycan Respublikasında zəngin neft ehtiyatlarının hasilatı, emalı və istehsalı sahəsində dinamik nailiyyətlər əldə edilməkdədir. Bu sahəyə dair elmi və ictimai informasiyaların artması nəzərə çarpacaq qədər durmadan çoxalır.

Bu prinspdən yanaşdıqda müasir dövrdə informasiya mənbələrinin vahid qayda əsasında elmi cəhətdən işlənilməsi və informasiya tələbatçılarında çatdırılması biblioqrafiyaşünaslıq elminin qarşısında mühüm tələb kimi çıxış edir. Azərbaycanda neftə dair ilkin mənbələrin elmi-biblioqrafik baxımdan sistemləşdirilərək, qruplaşdırılması prosesi də aktual elmi amillərdən birinə çevrilmiş həqiqətlərdəndir.

Sosial institut funksiyasını daşıyan kitabxanaların elmi-informasiya müəssisəsi kimi neftin müxtəlif sahələrinə həsr olunmuş biblioqrafik informasiya göstəriciləri hazırlayaraq, çap etdirməsi real faktora çevrilmişdir.

Belə biblioqrafik mənbələrdən biri Mirzə Fətəli Axundov adına Milli Kitabxananın 2009-cu ildə nəfis şəkildə nəşr etdirdiyi “Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri” adlı biblioqrafik göstəricidir. Biblioqrafik göstərici kitabxananın “Diyarşünaslıq” elmi biblioqrafiya şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən hazırlanmışdır. Kitabın tərtibçiləri G.Hüseynova, G.Misirova, redaktoru G.Səfərəliyeva, buraxılışa məsulu isə K.Tahirovdur.

Mövzu xarakterli olan biblioqrafik vəsaitdə bütün mənbələr kitabxananın öz fondunda toplanmış materiallarla əhatə olunmuşdur. Materiallar əsasən 1994-2006-cı illər ərzində kitabxanaya daxil olmuş kitablar, qəzet və jurnallardır. Təsvir edilmiş materiallar 1589 adda Azərbaycan və rus dillərində olan mənbələrdir. Yaxşı olardı ki, burada:

- digər axtarış imkanlarından istifadə edilərək, daha geniş materiallar da öz əksini tapardı;

- son texnoloji imkanları nəzərə alaraq multi-media mənbələri haqqında da məlumatların biblioqrafik təsvirləri veriləydi. Yəni, ilkin mənbələrlə yanaşı, elektron mənbələrin olması biblioqrafik vəsaitin axtarış imkanlarını genişləndirmiş olardı.

Ümumiləkdə, 35 bölmə daxilində qruplaşdırılmış sənədlər xronoloji qaydada, əlifba prinsipi əsasında düzülmüşdür.

Vəsaitdən informasiya tələbatçılarının istifadəsini asanlaşdırmaq məqsədi ilə biblioqrafik mənbədə iki addan (azərbaycan və rus dillərində) ibarət köməkçi göstərici verilmişdir:

- müəlliflərin əlifba göstəricisi;
- sərlövhələrin əlifba göstəricisi.

Köməkçi göstəricinin sonunda isə istifadə olunmuş qəzet və jurnalların siyahısı da tərtib edilmişdir.

Göstəricidə Bakı-Tbilisi-Ceyhan ilə bağlı əlamətdar hadisələrə aid materiallar isə ayrıca başlıqlar şəkilində göstərilmişdir.

Biblioqrafik vəsait oxucu-məqsəd istiqamətinə görə elmi-köməkçi, ideya-məqsəd istiqamətinə görə isə retrospektiv xarakterlidir.

Biblioqrafiyada göstərilmiş mənbələrin əksəriyyəti qəzet və jurnal məqalələridir. Kitabların sayı cox məhduddur. Belə ki, “Kitablar” adlı bölmədə cəmi 50 kitab haqqında məlumat verilmişdir. Kitablar əsasən 1996-2006-cı illərin nəşrlərini əhatə edir. “Qəzet və jurnal materialları” bölməsində isə 1 jurnal və 4 qəzet məqaləsinin təsvirləri verilmişdir. Məqalələr 1994-cü ili əhatə edir. Digər bölmələrdə olan informasiyalar bütünlükdə məqalələrin biblioqrafik təsvirləridir.

Biblioqrafik göstəricinin adından da göründüyü ki, o “Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri” adlanır. Bu səbəbdən də kitabda istər “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması mərasiminə həsr olunmuş, istərsə də müxtəlif illərdə təşkil edilmiş “Xəzərneftqaz” və yaxud “Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası” Beynəlxalq sərgi və konfransları haqqında müfəssəl məlumatlar əksini tapmışdır. Məsələn,

- “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması (Bakı, 20 sentyabr 1994-cü il);
- Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinin maliyələşdirilməsi ilə əlaqədar sənədlərin imzalanması mərasimi (Bakı, 3 fevral 2004-cü il);
- “Əsrin müqaviləsi”nin onuncu ildönümü şərəfinə keçirilən rəsmi qəbul (Bakı, 20 sentyabr 2004-cü il);
- “Dan ulduzu” və “Əşrəfi” neft strukturlarının birgə işlənməsi haqqında müqavilənin imzalanması (Bakı, 14 dekabr 1996-cı il);
- “Kürdaşi” dəniz blokunun və “Cənub-Qərbi Qobustan”, “Kürsəngi-Qarabağlı” bloklarının birgə işlənilməsi haqqında ARDNŞ ilə Xarici Neft Şirkətləri arasında müqavilənin imzalanması mərasimi (Bakı, 2 iyun 1998-ci il);
- Bakı-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin çəkilməsi barədə sazişin imzalanması (Bakı, 17 oktyabr 2000-ci il);
- “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlarının tammiqyaslı işlənilməsinin 1-ci mərhələsinin qətnaməsinin imzalanması (Bakı, 30 avqust 2001-ci il);

- Xəzərneftqaz-95” sərgisi (Bakı, 23 may 1995-ci il);
- “Xəzərneftqaz-96” Beynəlxalq sərgisi (Bakı, 4 iyun 1996-cı il);
- “Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası-2001” sərgi və konfransı (Bakı, 5 iyun 2001-ci il);
- “Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası-2004” XI Beynəlxalq sərgi və konfransı (Bakı, 2 iyun 2004-cü il);
- “Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası-2006” XIII Beynəlxalq sərgi və konfransı (Bakı, 6 iyun 2006-cı il) və s. (1)

Bibliografik vəsaitdə “Əsrin müqaviləsi”nin həm respublika, həm də bu neft-boru ixrac kəmərinin keçdiyi Gürcüstan və Türkiyə ərazilərində təməl qoyma, təntənəli açılış və kəmərin istifadəyə verilməsi münasibətilə keçirilmiş mərasimlərlə bağlı bölmələrin tərtib edilməsi təqdirə layiqdir. Məsələn,

- Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin Azərbaycan və Gürcüstan ərazilərindən keçən hissəsinin birləşdirilməsi mərasimi (Ağstafa, 16 oktyabr 2004-cü il);
- Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin Azərbaycan hissəsinin istifadəyə verilməsi (Səngəçal, 25 may 2005-ci il);
- Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda ilkin neftin çıxarılması (Bakı, 12 noyabr 1997-ci il);
- Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin tikintisinin təməl daşının qoyulması (Bakı, 18 sentyabr 2002-ci il);
- Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin Gürcüstan ərazisindən keçəcək hissəsinin təməlinin qoyulma mərasimi (Gürcüstan, 25 may 2003-cü il);
- Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin Gürcüstan hissəsinin istifadəyə verilməsi (Gürcüstan, 12 oktyabr 2005-ci il);
- Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin rəsmi açılışı (Türkiyə, Ceyhan 13 iyul 2006-cı il);
- İstanbul Zirvə Görüşü (İstanbul, 18 noyabr 1999-cu il);
- Qazaxıstanın Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinə qoşulması (Almatı, 19 iyun 2006-cı il) və s. (1).

Yuxarıda qeyd etdiyimiz, müxtəlif başlıqlı bölmələrdə dolğun bibliografik məlumatların olması oxucu kontingenti üçün daha əlverişli axtarış sistemidir.

“Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri” adlı bibliografik göstəricinin aktual əhəmiyyət daşıyan mövzuya həsr olunması, onun informativliyini artıran məqamlardandır. Bu da bibliografiyaşünaslıq elminin əsas sahələrindən olan sahəvi bibliografiyanın əhəmiyyətini

artırmaqla bərabər, bibliografik vəsaitlərin innovativliyinə də öz müsbət təsirini göstərir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. **Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri: bibliografik göstərici (Ümummilli lider heydər Əliyevin anadan olmasının 85 illiyinə həsr olunur) / Tərt.ed.: G.Hüseynova, G.Misirova; red.: G.Səfərəliyeva; bur. məs.: K.Tahirov; Azərb. Resp. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi; M.F.Axundov ad. Azərb. Milli Kitabxanası. Diyarşünaslıq elmi bibliografiya şöbəsi. – Bakı, 2009. – 238 s. (Azərbaycan və rus dillərində).**
2. www.anl.az/
3. (<http://anl.az/down/btcnk.pdf>)
4. http://az.wikipedia.org/wiki/Bak%C4%B1-Tbilisi-Ceyhan_neft_k%C9%99m%C9%99ri
5. http://www.oilfund.az/az_AZ/layiheler/baki-tbilisi-ceyhan-esas-ixrac-boru-kemeri.asp

T. MIRZAYEVA,

Postgraduate student of the Central Scientific Library of ANAS

"BAKU-TBILISI-CEYHAN OIL PIPELINE NAMET AFTER HEYDAR ALIYEV" AS A SOURCE OF BIBLIOGRAPHIC

SUMMARY

The article about the "Contract of the Century" according "Baku-Tbilisi-Ceyhan oil pipeline named after Heydar Aliyev" bibliographic result has been given in the information.

Т. МИРЗОЕВА,

Докторант НАНА Центральная Научный Библиотека

«НЕФТЕПРОВОД БАКУ-ТБИЛИСИ-ДЖЕЙХАН ИМЕНИ ГЕЙДАРА АЛИЕВА» КАК ИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ ИСТОЧНИК

РЕЗЮМЕ

В статье дана информация о библиографическом указателе «Нефтепровод Баку-Тбилиси-Джейхан имени Гейдара Алиева» посвященная «Контракту века».